

сучасних методів планування доходів і витрат, руху товарно-матеріальних і фінансових потоків, контролю за виконанням планів та аналізу результатів діяльності підприємства.

2. Критично оцінивши визначення сутності бюджетування різними науковцями, можна виділити такі основні його функції: контроль витрат, досягнення запланованих фінансових і не фінансових показників з урахування стратегічних цілей, мотивація персоналу, планування ресурсів, оцінка діяльності та контроль виконання поставлених завдань.

3. Бюджетування слід також розглядати як інструмент реалізації корпоративної стратегії. На основі цього можна створити модель бюджетування, яка враховує досягнення виконання збалансованої системи показників та планування фінансових ресурсів.

4. Доцільно виділити три концепції бюджетування: традиційне фінансове планування, класичне і процесно-орієнтоване бюджетування.

5. Уточнена концепція бюджетування з урахуванням всіх позитивних і негативних сторін надасть можливість взаємопов'язати стратегічне управління з оперативним на основі створення ефекту синергії управління бізнес-процесів і відповідальності посадових осіб кожного підрозділу організації.

Отже, врахування проведеного дослідження буде сприяти поглибленню бюджетування на підприємстві, враховуючи його специфіку діяльності.

Список використаних джерел

1. Афанасьев М.П. Модернизация государственных финансов: уч. пособ. / М. Афанасьев, И. Кривоногов. – 2-е изд. – М.: ГУ ВШЭ, 2007. – 439 с.
2. Білик М.Д. Основи бюджетування: навч. посіб. / [М.Д. Білик, Р.І. Заворотній, Л.І. Данилова та ін.; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»]. – К, 2009. – 454 с.
3. Білик М.Д. Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання: навч. посіб. / М.Д. Білик. – К.: КНЕУ, 2013. – 689 с.

4. Бланк И.А. Концептуальные основы финансового менеджмента. – К.: Ника – Центр, Эльга, 2003. – 448 с.

5. Бримсон, Джеймс. Процессно-ориентированное бюджетирование. Внедрение нового инструмента управления стоимостью компании / Джеймс Бримсон, Джон Антос при участии Джея Коллинза; пер. с англ. В.Д. Горюновой; под общ. ред. В.В. Неудачина. – Москва: Вершина, 2007. – 336 с.

6. Виткалова А.П. Миллер Д.П. Бюджетирование и контроль затрат в организации / Учебно-практическое пособие. – Дашков и К. – 2012. – 128 с.

7. Джай К. Шим, Джойл Г. Сигел. Основы коммерческого бюджетирования / Пер. с англ. – СПб.: Пергамент, 1998. – 496 с.

8. Квасницька Р.С. Сутність та класифікація бюджетування суб'єктів господарювання / Р.С. Квасницька, С.О. Джерелейко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2010. – №5, Т. 1. – С. 78–83.

9. Ковтун С. Бюджетирование на современном предприятии, или Как эффективно управлять финансами. – Х.: Фактор, 2007. – 336 с.

10. Мельник О.Г. Формування системи бюджетування та збалансованої системи індикаторів діяльності підприємства: теоретичні засади та методичні положення (на прикладі машинобудування) / Мельник О.Г. – Л.: Укрпол, 2008. – 238 с.

11. Панков В.А. Контролінг і бюджетування фінансово-господарської діяльності підприємства / В.А. Панков, С.Я. Єлецьких, Н.М. Михайличенко. – К.: Центр навч. літ-ри, 2007. – 112 с.

12. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.

13. Хруцкий В.Е. Внутрифирменное бюджетирование. Настольная книга по постановке финансового планирования / В.Е. Хруцкий, В.В. Гамаюнов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2007. – 464 с.

14. Шевчук И.Б. Бюджетирование производственно-финансовой деятельности предприятия. – Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2002. – 94 с.

В.С. МУКОВІЗ,
к.е.н., доцент, кафедра обліку, аудиту і статистики, УДУФМТ
О.Ю. КОТОК,
студентка 4 курсу, УДУФМТ за спеціальністю «Облік і аудит»

Впровадження автоматизації обліку як складова ефективного ведення будівельного бізнесу

У статті розглядається питання автоматизації обліку на будівельних підприємствах як важливої складової ефективного ведення будівельного бізнесу.

Ключові слова: АРМ (автоматизоване робоче місце бухгалтера), первинний облік, матеріальний звіт, спрощена комп'ютерна форма обліку, собівартість.

В статье рассматриваются вопросы автоматизации в строительных предприятиях как важной составляющей эффективного ведения строительного бизнеса.

Ключевые слова: АРМ (автоматизированное рабочее место бухгалтера), первичный учет, материальный отчет, упрощенная компьютерная форма, себестоимость.

The article discusses automation of accounting for construction enterprises as an important component of effective management of the construction business.

Keywords: *WS (workstation accountant), the primary accounting, financial report, a simplified form of computerized accounting cost.*

Постановка проблеми. Бухгалтерський облік характеризується обробкою великого обсягу інформації, яка потрібна не тільки для функціонування бухгалтерського апарату, а й для ефективного прийняття управлінських рішень. Тому оперативність надходження облікової інформації та її достовірність є одними з основних факторів ефективної діяльності підприємств будівельного бізнесу.

Автоматизація бухгалтерського обліку має передбачати розв'язання таких завдань, як поліпшення контролю та аналізу одержаних даних, забезпечення більш досконалих форм документів, збільшення оперативності одержаних даних тощо.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Зазначена проблематика не є новою. Так, питання удосконалення та автоматизації обліку висвітлено в дослідженнях таких науковців, як Ф.Ф. Бутенець, Л.Я. Бернштейн, С.В. Івахненко, Г.Г. Кірейцев, М.Ф. Кропивко, М.Ф. Огічук, В.Ф. Палій, В.С. Рожнов, Я.В. Соколов, М.Г. Чумаченко.

Ефективність сучасного будівельного бізнесу в значній мірі пов'язане із застосуванням бухгалтерських комп'ютерних систем.

Мета статті. На засадах системного підходу сформулювати основні компоненти системи облікової інформації в умовах комп'ютеризації.

Виклад основного матеріалу. Застосування комп'ютерної техніки вносить значні зміни в організацію планування, бухгалтерського обліку на будівельних підприємствах. Ці зміни обумовлені тим, що при автоматизації істотні зміни відбуваються в процесі збору, нагромадження облікової інформації, її передачі й одержання звітних показників.

З появою перших спрощених комп'ютерних форм обліку вдалося поєднати централізовану та децентралізовану форми побудови облікового апарату, що дало змогу поєднати деякі переваги кожної з них, такі як оперативність управління й одержання даних, ефективність контролю і раціональний розподіл праці бухгалтерів тощо.

Використання обчислювальної техніки привело до якісно нових тенденцій у питанні побудови структури облікового апарату – використання автоматизованих робочих місць (АРМ) бухгалтера, яке є структурною одиницею побудови облікового апарату при спрощеній комп'ютерній формі обліку. Такі АРМ можуть бути організовані як у головній бухгалтерії, так і в підрозділах підприємства, а кількість їх залежить від організаційної структури підприємства, його спеціалізації, а також від рівня технічного забезпечення підприємства.

Бухгалтерський облік, реалізований у конфігурації 1С: «Підрядник будівництва», відповідає прийнятій в даний мо-

мент методології бухгалтерського обліку і податкових розрахунків підрядних будівельних організацій в Україні й забезпечує надання інформації внутрішнім та зовнішнім користувачам. Конфігурація дозволяє автоматизувати наступні ділянки бухгалтерського обліку й податкових розрахунків:

- облік будівельно-монтажних робіт у розрізі об'єктів будівництва й видів витрат з відображенням етапів виконання будівельних контрактів у виді актів виконаних робіт з використанням типових печатних форм №КБ-2, №КБ-3;

- розрахунок сум незавершених будівельних контрактів;

- проміжних рахунків;

- визнаного доходу в процесі виконання будівельного контракти трьома методами установлення ступеня завершеності робіт відповідно до норм П(С)БУ 18 «Будівельні контракти», а саме: вимірювання й оцінки виконаних робіт, співвідношення об'єму заведеної частини робіт до їх загального об'єму по будівельному контракту в натуральних вимірниках кошторису, співвідношення фактично визнаних витрат до плановим витратам за будівельним контрактом;

- розрахунок сум отриманого доходу й додану вартість по етапам й при завершенні виконання будівельного контракту й коректувань до них стосовно проміжних рахунків.

Діяльність будівельної організації будь-якого масштабу передбачає виконання таких функцій: планування будівельної діяльності; забезпечення кадрами; укладання договорів та складання кошторисів; бухгалтерський облік та оподаткування; фінансове планування, аналіз і оптимізація витрат.

Конфігурація «1С: Підрядник будівництва» призначена для ведення бухгалтерського обліку, частково функцій фінансового планування й аналізу на малих і середніх будівельних, ремонтних і інших підприємствах, орієнтованих на виконання робіт і послуг; середніх і великих будівельних організаціях, а також у будівельних трестах, що мають філії з можливістю автоматизованого обміну обліковими даними між філіями та головною організацією з використанням компонента «Управління розподіленими інформаційними базами (УРІБ)».

Одне з характерних відмінностей будівельного бізнесу – активний рух грошових коштів: закупівля і постачання матеріалів, обладнання та машин, розрахунки і надходження від замовників і покупців. Використання конфігурації «1С: Підрядник будівництва» дозволяє узгодити в часі план надходження коштів від замовників з планом платежів підрядникам та постачальникам матеріалів, а також з планом сплати податків.

Якщо послугами будівельної організації користуються багато невеликих суб'єктів малого бізнесу чи фізичних осіб, то за допомогою даної конфігурації підприємство автоматично контролює стан замовлень та їх виконання, складає найпростіші кошториси, визначає обсяги необхідних матеріальних і трудових ресурсів.

Будівельна компанія, як правило, одночасно виконує десятки малих замовлень, при цьому кожне з них може бути досить коротким за часом виконання, простим з точки зору планування робіт та номенклатури використовуваних мате-

ріалів. З одного боку, замовники очікують оперативного реагування на їх вимоги. У цьому плані невеликі будівельні фірми більш мобільні. З іншого боку, невеликі будівельні фірми просто не окуплять придбання промислової кошти-рисної системи. Та й для складання кошторису з десятка рядків вона здасться скоріше громіздкою, ніж зручною. Для таких фірм існує простий вихід – використовувати основну облікову систему, в якій вже є простий і зручний механізм для створення кошторисів такого рівня складності.

Існує багато різних способів визначення ціни будівельної роботи. У конфігурації «1С: Підрядник будівництва» можна реалізувати будь-який з них, використовуючи бізнес-логіку виконання замовлення. Так після звернення замовника до будівельної компанії і обговорення з нею послуг, у виконанні яких він потребує, в конфігурації «1С: Підрядник будівництва» створюється документ «Замовлення на ремонт», в якому вказуються всі необхідні для оформлення замовлення параметри. На підставі документа «Замовлення на ремонт» автоматично створюється документ «Самотній розрахунок». У конфігурації кошторис можна сформувати як у гривнях, так і у валюті, з накладними витратами або без них, з плановими накопиченнями або без. Натисканням однієї кнопки (всі попередні дані вводяться в систему в момент налаштування конфігурації) отримуються форма розрахунку вартості робіт, перелік необхідних матеріалів і фахівців, форму розрахунку маржинального доходу і рентабельності. Завдяки тому, що в довіднику по кожній роботі зберігаються вартість виконання одиниці роботи (наприклад прокладання труби різної якості або встановлення одного пульта керування і т.д.), список матеріалів, необхідних для виконання цієї роботи, а також список необхідних трудових ресурсів (часу роботи фахівців певного рівня для виконання зазначеної роботи). З документа «Самотній розрахунок» моментально друкуються розрахована програмою кошторис, відомість необхідних ресурсів для клієнта і розрахунок маржинального доходу з виконання замовлення.

Після підписання клієнтом замовлення та кошторису замовлення переводиться у стан Остаточний. За списком замовлень, що мають значення Остаточний, можна легко проконтролювати ті, які будуть оплачені найближчим часом. Після отримання передоплати замовлення переходить в стан Оплачено, і це є командою на виконання робіт у зазначені в замовленні терміни. Після початку робіт відповідальний за виконання замовлення повинен перевести його в стан У виробництві, і тоді менеджер матиме інформацію для відповіді клієнтові про стан справ з його замовленням. Успішно виконане замовлення переводиться в стан Закінчено, закривається «Актом прийому виконаних робіт» і автоматично знімається з контролю. Цей документ друкується у вигляді форми №КБ-2в або в довільній формі. Він же формує всі необхідні рухи в базі даних з обліку виконаних робіт та взаєморозрахунків з замовником.

Контроль виконання замовлень здійснюється за допомогою документа «Виконання робіт на замовлення», яким вво-

диться інформація про фактичну вартість і кількість витрачених матеріалів і послуг. Усе це можна побачити в звіті «Стан замовлень». Існує також довідник «Роботи», до якого одноразово вводяться витрати ТМЦ за кожним видом робіт і всі людино-витрати. Конфігурація дозволяє в будь-який момент проаналізувати виконання поточних замовлень та оперативно прийняти управлінські рішення.

Значна частина будівельних організацій має власний автотранспорт для забезпечення власних потреб, а також для надання послуг з перевезення вантажів, що є додатковим джерелом доходу. Однак без чіткого аналізу собівартості перевезень неможливо оцінити ефективність застосування власного автотранспорту.

Для ведення обліку роботи автотранспорту в конфігурації «1С: Підрядник будівництва» передбачена спеціалізована підсистема. Вона включає набір нормативно-довідкової інформації за стандартними нормами витрат паливно-мастильних матеріалів (ПММ) залежно від типу автотранспортного засобу і пр.

Так, документ «Подорожній лист» (форма №1, №2); дозволяє враховувати пробіг автотранспорту, автоматизувати розрахунок витрат ПММ і нараховувати зарплату водіям. За допомогою документа «Надання автотранспортних послуг» можна виставляти акти за раніше уведених шляхових листів за перевезення, виконані для зовнішніх контрагентів організації. У підсистему обліку автотранспортного господарства включено також набір звітів для аналізу поточного стану справ у автогосподарстві та розрахунку прибутковості операцій з надання послуг автоперевезення. Формування звітів по роботі автотранспорту у вигляді типових форм: особиста картка водія (форма №42-НП), картка обліку витрати пального (форма №41-НП), відомість обліку ПММ (форма №43-НП).

Функціональні можливості конфігурації «1С: Підрядник будівництва» дозволяють організувати необхідний бухгалтерський облік будівельної діяльності. Зокрема, у конфігурації можна вести:

- облік взаєморозрахунків з постачальниками, субпідрядниками, покупцями і замовниками з виведенням універсальних актів звірки і формуванням журналу-ордера по постачальникам і субпідрядникам, відомості по замовникам. Проведення двосторонніх і трибічних взаємозаліків по рахунках розрахунків з контрагентами;
- внутрішньогосподарські розрахунки по рахунку 683 по обліку: поточних операцій, виділеного на філії майна, передачі (отримання) витрат, податків, заборгованостей по сторонніх контрагентах;
- докладний облік собівартості будівельної продукції відповідно до Типових методичних рекомендацій з формування собівартості будівельно-монтажних робіт (наказ Держкомбуду України від 07.05.2002 №81);
- автоматичне заповнення відомості 8 забалансового обліку, картки устаткування до установки по типових формах (форма №М-26).

У конфігурації «1С: Підрядник будівництва» враховані та кож особливості податкових розрахунків в будівельних організаціях. Так, наприклад, створений будівельний контракт (замовлення) може мати статус «довгостроковий для податкового обліку», що дає можливість визначати дохід за кожним актом виконаних робіт відповідно до норм Податкового кодексу України.

При цьому система забезпечує формування:

- актів звірки по філіях з детальною аналітикою стану внутрішньогосподарських розрахунків;
- розрахунок і розподіл сум податку на прибуток, що підлягають сплаті за місцезнаходженням структурного підрозділу при консолідованій сплаті даного податку з можливістю отримання заповненої друкованої форми.;
- докладний облік собівартості будівельної продукції відповідно до Типових методичних рекомендацій з формування собівартості будівельно-монтажних робіт;
- можливість організації автоматизованого обліку з будь-якого етапу виконання будівельного контракту;
- галузевий облік виробничих запасів: складський облік матеріалів по матеріально-відповідальним особам, облік спецодягу, спецоснащення, інвентарю та обладнання.

Автоматизоване формування матеріального звіту (форма N М-19), галузевих типових форм:

- відомості по спецодягу та інвентарю (форма N МШ-7),
- особисті картки обліку спецодягу та інвентарю (форми NN МШ-5),
- обліку устаткування (форми N 15, NN 15а, М-23), обліку будівельних матеріалів (форма NN М-4, М-10, М-11).

При спрощеній комп'ютерній формі обліку структурною одиницею побудови облікового апарату є автоматизоване робоче місце (АРМ) бухгалтера. Такі АРМи можуть бути організовані як у головній бухгалтерії, так і в підрозділах підприємства, а кількість їх залежить від організаційної структури підприємства, його спеціалізації, а також від рівня технічного забезпечення підприємства.

З урахуванням особливості спрощеної комп'ютерної форми обліку, АРМ обладнують на одному або декількох комп'ютерах шляхом створення віртуальних АРМ. Віртуальні АРМи – це реалізація правил ведення обліку за допомогою функцій програми і прав доступу користувача до баз даних [8]. Тобто на одному комп'ютері за допомогою функціональних можливостей програми створюється кілька АРМів. При цьому користувачі повинні працювати за одним комп'ютером по черзі або одночасно за умови використання кількох пристроїв вводу та функціональної підтримки програмою одночасної роботи декількох користувачів. При використанні кількох комп'ютерів перенесення даних відбувається за допомогою магнітних носіїв або локальної мережі.

Висновки

При спрощеній комп'ютерній формі обліку в будівельних фірмах, найбільш оптимальною є блочна структура побудови

облікового апарату. Вона базується на можливості створювати конфігурацію АРМів з поєднанням автоматизованих, комп'ютеризованих і некомп'ютеризованих операцій для найбільш ефективної роботи системи обліку в будівельних організаціях. При цьому, найповніше переваги децентралізованої форми побудови облікового апарату виявляються при застосуванні бухгалтерської комп'ютерної системи. Так, створюється розгалужена мережа комп'ютерів між усіма зацікавленими користувачами з використанням периферійних пристроїв для одержання первинної інформації, а також забезпечується автоматизація більшості облікових розрахунків. Це сприяє значному збільшенню оперативності надходження первинної інформації та її обробки відповідно до потреб облікового й управлінського персоналу незалежно від віддаленості, ділянок, підрозділів будівельного підприємства.

Потрібно відмітити що, значно поліпшується розподіл праці між обліковим персоналом. Також можлива взаємозамінність між бухгалтерами шляхом використання віртуальних АРМів. Доступ до будь-якого віртуального АРМа бухгалтера можливий з будь-якого комп'ютера, що підключений до мережі за наявності необхідних прав доступу. Це важливо за умови залучення сторонньої організації або бухгалтера для введення бухгалтерського обліку. За допомогою локальної мережі чи мережі Internet бухгалтер може вести облік на власному комп'ютері, отримуючи дані з комп'ютера підприємства, без необхідності щоразу виїжджати до підприємства.

Список використаних джерел

1. Демченко Т.А., Лисенко Н.О., Акулов М.Г. Автоматизація бухгалтерського обліку: Технології використання ППП 1С Бухгалтерія: Навч. посібник. – Умань: ТОВ «Аналітик», 2003. – 82 с.
2. Завгородній В.П. Організація обліку, аналізу та аудиту в умовах застосування персональних ЕОМ // Бухгалтерський облік та аудит №4, 2007. – С. 36.
3. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку: історія, теорія, перспективи / Житомир. інженерно-технологічний інститут. – Житомир: АСА, 2001. – 414 с.
4. Програма «1С: Бухгалтерія». Інструкція до користування / Ю.М. Тесля та ін. (уклад). / Черкаський інженерно-технологічний інститут. – Черкаси: ЧІТІ, 2001. – 43 с.
5. Турчин С. Обзор АСУП. – Режим доступу: http://www.business-engineering.com.ua/pages_rus/selection.htm
6. Шуремов Е.Л., Умнова Э.А., Воропаева Т.В. Автоматизированные информационные системы бухгалтерского учета, анализа, аудита: Учеб. пособие для вузов. – М.: Перспектива, 2005. – 363 с.
7. Шквір В.Д., Загородній А.Г., Височан О.С. Інформаційні системи і технології в обліку: Навч. посіб. для вищ. навч. закл. / Національний ун-т «Львівська політехніка». – Л.: Вид-во Національного ун-ту «Львівська політехніка», 2003. – 268 с.
8. Якобсон И. На полпути к заветной цели: Автоматизация при помощи тиражных программных продуктов // Бухгалтер и компьютер. – 2003. – №6. – С. 34–36.